

Kuzey Atlântik Andlaşmasına Türkiye Cumhuriyetinin katılmasına dair kanun tasarısı ve Dışışleri Komisyonu raporu (1/337)

T. C.

Başbakanlık

Muamelât Genel Müdürlüğü

Tetkik Müdürlüğü

Sayı : 71 - 2290.

16 . II . 1952

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Kuzey Atlântik Andlaşmasına Türkiye Cumhuriyetinin katılmasına dair Dışışleri Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca 16 . II . 1952 tarihinde Yüksek Meclise sunulması kararlaştırılan kanun tasarısının gerekçe ve ilişikleriyle birlikte sunulduğunu saygılarımla arz ederim.

Başbakan

A. Menderes

Kuzey Atlântik Andlaşmasına Türkiye Cumhuriyetinin katılmasına dair kanun gerekçesi

Birleşik Amerika, Belçika, Danimarka, Fransa, Holânda, İngiltere, İtalya, İzlanda, Kanada, Lüksemburg, Norveç ve Portekiz arasında 4 Nisan 1949 tarihinde Vaşington'da imza edilmiş bulunan Kuzey Atlântik Andlaşmasına, mezkûr devletler mümessilleri 14 Eylül 1951 de Ottawa'da yaptıkları toplantı sonunda, Türkiye'yi iltihaka davet etmeyi kararlaştırmışlardır. Andlaşmanın 5 nci maddesi ahkâmının Türkiye topraklarına da teşmili için 6 nci maddesinin tadili hususunda 17 Ekim 1951 tarihinde Londra'da mezkûr devletler temsilcileri arasında bir Protokol imzalanmıştır. Anılan devletlerin dahili mevzuatları icabı olarak gerek Andlaşma, gerek Protokolün teşrii meclislerince tasdiki muamelesinin tekemmülü üzerine memleketimiz Andlaşmaya iştirake resmen davet edilmiştir.

Kuzey Atlântik Andlaşması, diğer üye devletlerin yetkili temsilcileri tarafından olduğu gibi Hükümetimizce de muhtelif vesilelerle tebarüz ettirildiği üzere, tamamen tedefüi bir mahiyeti haizdir.

Milletlerarasında, barış üzerine müesses, bir iş birliğini tahakkuk ettirmeye çalışmayı dış politikasının değişmez bir farikası haline getirmiş bulunan Devletimiz Atlântik camiasına katılmakla cihan efkârı umumiyesine bu azminin yeni bir nişanesini daha vermiş olacaktır.

Kuzey Atlântik Anlaşmasına göre, âza devletlerden birine veya bir kaçına yapılacak bir silâhlı tecavüz bütün Taraflara müteveccih bir tecavüz sayılacak ve böyle bir tecavüzün vukuu halinde, her Âkîd Devlet, silâhlı kuvvet istimali de dâhil olmak üzere lüzumlu göreceği harekete münferiden ve diğer Taraflarla mutabakat halinde derakap geçmek suretiyle tecavüze uğrıyan Taraf veya Taraflara yardım edecektir.

Dünyanın her tarafında demokrat milletleri pek haklı olarak endişeye düşüren büyük tehlike karşısında memleketimizin dış emniyetini korumak gayretimiz bu Andlaşmaya iltihakımızla pek müspet bir inkişaf kaydetmiş olacağı gibi devletlerin tam eşitlik ve bağımsızlık içinde gelişmeleri prensibi de böylece büyük ölçüde takviye edilmiş bulunacaktır.

Dışışleri Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Dışışleri Komisyonu

Esas No. 1/337

Karar No. 9

18 . II . 1952

Yüksek Başkanlığa

Kuzey Atlântik Adlaşmasına Türkiye Cumhuriyetinin katılmasına dair kanun tasarısı komisyonumuzda Dışışleri Bakanının huzuriyle incelendi.

Yapılan uzun müzakereler sonunda; Birleşik Amerika, Belçika, Danimarka, Fransa, Holânda, İngiltere, İzlanda, İtalya, Kanada, Lüksemburg, Norveç ve Portekiz Devletleri arasında 4 Nisan 1949 tarihinde Washington'da imzalanmış bulunan Kuzey Atlântik Andlaşmasına mezkûr Devletler mümessillerininin 14 Eylül 1951 tarihinde Ottawa'da yaptıkları toplantı sonunda Türkiye'yi iltihaka davet etmeyi kararlaştırdıkları ve Andlaşmanın 5 nci maddesi hükümlerinin Türkiye topraklarına da teşmili için 6 nci maddenin değiştirilmesi hususunda 17 Ekim 1951 tarihinde Londra'da bir Protokol imzalamış buldukları görülmüştür.

Türkiye'nin milletler arasında, barış üzerine müesses dostane bir iş birliğini gerçekleştirmeye çalışmayı dış politikasına esas ittihaz ettiği ve tamamen tedafüi bir mahiyeti haiz olan Kuzey Atlântik Andlaşması hükümlerinin bu gayeye ulaşmayı kolaylaştıracağı göz önünde tutularak, maddî ve mânevi bakımlardan memleketimizin menfaatlarına uygun olduğu neticesine varılan işbu Andlaşmaya katılmamız oymbirliği ile kabul edilerek tasarının maddelerine geçilmiştir.

Birinci maddenin son cümlesi, Hükümetin zaten mevcut ve tabîi olan yetkisinin tekrardan ibaret olduğu için iltibasa mahal vermemek maksadiyle maddeden çıkarılmış ve diğer maddeler aynen kabul olunmuştur.

Atlântik Aandlaşması teşkilâtından olan Bakanlar Konseyi toplantısının 20 Şubat 1952 tarihinde Lizbon'da toplanacağı göz önüne alınarak kanun tasarısının öncelik ve ivedilikle görüşülmesi dileğiyle, Büyük Millet Meclisinin tasvibine arz edilmek üzere tasarı ve ilişkileri Yüksek Başkanlığa sunulur.

Dışışleri Komisyonu

Başkanı Y.

Sözcü

Niğde

N. Bilge

Bolu

F. Belen

Hatay

A. Melek

İzmir

V. Mentesh

Konya

Z. Ebüzziya

Muğla

Z. Mandalinci

Erzurum

R. S. Burçak

İzmir

C. Baban

İzmir

C. Tunca

Kütahya

A. Gündüz

Muğla

N. Nadi

Kâtip

Denizli

A. Çobanoğlu

Erzurum

B. Dülger

İzmir

O. Kapani

Kayseri

S. H. Ürgüblü

Mardin

K. Türkoğlu

Trabzon

H. Saka

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Kuzey Atlântik Andlaşmasına Türkiye Cumhuriyetinin katılmasına dair kanun tasarısı

MADDE 1. — Vaşington'da 4 Nisan 1949 tarihinde imza edilen Kuzey Atlântik Andlaşması ile buna ek 17 Ekim 1951 tarihli Londra Protokolü kabul edilmiştir. Türkiye'nin, vâkı davete tevfikân, işbu Andlaşmaya iltihak ettiğine dair gerekli tebligat ve muamelelerin ifasına ve Andlaşmadan mütevellit bilecümle sözleşmeleri imzaya Dışişleri Bakanlığı yetkili kılınmıştır.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Başbakan	Devlet Bakanı
A. Menderes	Başbakan Yardımcısı ve Adalet B. V. S. Ağaoğlu
Devlet Bakanı	Adalet Bakanı

Millî Savunma Bakanı	İçişleri Bakanı ve Devlet B. V.
H. Köymen	F. L. Karaosmanoğlu
Dışişleri Bakanı	Maliye Bakanı
F. Köprülü	H. Polatkan
Millî Eğitim Bakanı	Bayındırlık Bakanı
T. İleri	K. Zeytinolu
Ekö. ve Ticaret Bakanı	Sa. ve So. Y. Bakanı
Muhlis Ete	Dr. E. H. Üstündağ
G. ve Tekel Bakanı	Tarım Bakanı
Ulaştırma Bakanı	Çalışma Bakanı ve İşletmeler B. V.
S. Kuribek	N. Özsan

DIŞİŞLERİ KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

Kuzey Atlântik Andlaşmasına Türkiye Cumhuriyetinin katılmasına dair Kanun tasarısı

MADDE 1. — Vaşington'da 4 Nisan 1949 tarihinde imza edilen Kuzey Atlântik Andlaşması ile buna ek 17 Ekim 1951 tarihli Londra Protokolü kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Hükümetin 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Hükümetin 3 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

Belçika, Kanada, Danimarka, Fransa, İzlanda, İtalya, Lüksemburg, Holânda, Norveg, Portekiz, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri arasında 4 Nisan 1949 da Vaşington'da imzalanan

KUZEY ATLÂNTİK ANDLAŞMASI

İşbu Andlaşmaya Taraf olan Devletler,

Birleşmiş Milletler Andlaşmasının gaye ve prensiplerine inançlarını ve bütün milletler ve hükûmetlerle barış halinde yaşamak arzularını teyit eyliyerek,

Milletlerinin, demokrasi prensipleriyle fert hürriyetleri ve hukukun hükümrânlığı üzerine müesses bulunan hürriyetlerini, müşterek miraslarını ve medeniyetlerini korumaya karar verecek,

Kuzey Atlântik bölgesinde refah ve istikrarın gelişmesine yardım etmek arzusunu besliyerek,

Müşterek müdafaaları ve barış ve güvenliğin korunması için gayretlerini birleştirmeye azmederek,

İşbu Kuzey Atlântik Andlaşması üzerinde mutabık kalmışlardır :

Madde — 1.

Birleşmiş Milletler Andlaşmasında kararlaştırılmış olduğu üzere, Taraflar, dâhil olabilecekleri bilûmum milletlerarası ihtilâfları, milletlerarası barış ve güvenliği ve adaleti tehlikeye koymayacak surette barışçı yollarla halletmeyi ve milletlerarası münasebetlerinde, Birleşmiş Milletlerin gayeleriyle her hangi bir suretle telif edilemeyecek tehdit veya kuvvet istimalinden çekinmeyi taahhüt ederler.

Madde — 2.

Taraflar, kendi hür müesseselerini takviye, bu müesseselerin istinad ettiği prensiplerin daha iyi anlaşılmasını temin ve istikrar ve refahı sağlamaya has şatları geliştirmek suretiyle milletlerarası muslihane ve dostane münasebetlerin inkişafına yardım eyliyeceklerdir. Taraflar, beynelmilel iktisadî siyasetlerindeki bütün aykırılıkları izaleye çalışacaklar ve içlerinden her biri veya hepsi arasında iktisadî iş birliğini teşvik eyliyeceklerdir.

Madde — 3.

İşbu Andlaşmanın gayelerinin daha müessir bir şekilde tahakkukunu temin için Taraflar, kendi hususi vasıtalarını geliştirmek ve birbirlerine karşılıklı yardımlarda bulunmak suretiyle, münferiden ve müctemian, devamlı ve fiilî olarak hareket edip bir silâhlı tecavüze karşı münferit ve müşterek mukavemet kudretlerini idame ve tezyid eyliyeceklerdir.

Madde — 4.

İçlerinden her hangi birinin mülkî tamamiyetinin, siyasî istiklâlinin veya güvenliğinin, Taraflardan birinin fikrinde, tehdit altında bulunması halinde, Taraflar birbirleriyle istişare eyliyeceklerdir.

Madde — 5.

Taraflar, içlerinden birine veya bir kaçına karşı Avrupa'da veya Kuzey Amerika'da vâkı olacak silâhlı bir tecavüzün bütün Taraflara tevcih edilmiş bir tecavüz addedilmesi ve binnetice Taraflardan her birinin, böyle bir tecavüzün vukuu halinde, Birleşmiş Milletler Andlaşmasının 51 inci maddesiyle tanınan münferit veya müşterek meşru müdafaa hakkını kullanarak, Kuzey Atlântik Bölgesinde güvenliği yeniden tesis ve temin için, silâhlı kuvvet istimali de dâhil olmak

üzere, lüzumlu göreceği harekete, münferiden ve diğer Taraflarla mutabakat halinde, hemen tevessül etmek suretiyle tecavüze uğrıyan Taraf veya Taraflara yardım eylemesi hususunda mutabık kalmışlardır.

Bu mahiyette olan her silâhlı tecavüz ve bunun neticesinde alınan her tedbir derhal Güvenlik Konseyinin ıttılama arz olunacaktır. Bu tedbirler, Güvenlik Konseyinin milletlerarası barış ve güvenliği yeniden tesis ve idame için lâzım tedbirleri alması ile nihayet bulacaktır.

Madde — 6.

Taraflardan birinin Avrupa veya Kuzey Amerika'daki ülkesine, Fransa'nın Cezayir vilâyetlerine, Taraflardan her hangi birinin Avrupa'daki işgal kuvvetlerine, Kuzey Atlântik Bölgesinde Seretan Medarının kuzeyinde olup Taraflardan birinin hakkı kazasına tâbi bulunan adalara veya aynı bölgede Taraflardan birinin gemi veya uçaklarına karşı yapılan bir silâhlı tecavüz, Taraflardan birine veya bir kaçına karşı yapılmış bir silâhlı tecavüz addedilip 5'inci maddenin tatbikını icabettirecektir.

Madde — 7.

İşbu Andlaşma, Birleşmiş Milletlere üye olan Tarafların Birleşmiş Milletler Andlaşmasından mütevellit hak ve vecibelerini, yahut milletlerarası barış ve güvenliğin muhafazasında Güvenlik Konseyinin aslî mesuliyetini haleldar etmez ve her hangi bir şekilde haleldar ediyor gibi tefsir olunamaz.

Madde — 8.

Taraflardan her biri, kendisiyle diğer her hangi bir Taraf veya diğer her hangi bir Devlet arasında halen meriyette bulunan Milletlerarası taahhütlerden hiç birinin işbu Andlaşma ahkâmına mugayir olmadığını beyan ve Andlaşmaya aykırı her hangi bir Milletlerarası taahhüde girişmemek vecibesini tekabbül eyler.

Madde — 9.

İşbu madde ile Taraflar, Andlaşmanın tatbikatına mütaallik meselelerde salâhiyettar olmak üzere, içinde Âkıdlardan her birinin temsil olunacağı bir Konsey ihdas ederler. Konsey her an ve süratle toplanabilecek şekilde teşkilâtlandırılacaktır. Konsey lüzumlu olabilecek tâli teşekkülleri kuracak; bilhassa, 3 ve 5'inci maddelerin tatbiki için alınacak tedbirleri tavsiye eyliyecek olan bir Müdafaa Komitesini hemen tesis eyliyecektir.

Madde — 10.

Taraflar, işbu Andlaşmanın prensiplerinin gelişmesine ve Kuzey Atlântik Bölgesinin güvenliğine yardım edebilecek durumdaki diğer her Avrupa Devletini Andlaşmaya iltihaka, oy birliğiyle, davet edebilirler. Bu suretle dâvet olunan her devlet kendi iltihak vesikasını Amerika Birleşik Devletleri Hükûmetine tevdi etmekle Andlaşmaya Taraf olabilir. Amerika Birleşik Devletleri Hükûmeti her iltihak vesikasının tevdiinden Taraflardan her birini haberdar eyliyecektir.

Madde — 11.

Bu Andlaşma Taraflarca kendi Anayasaları kaidelerine tevfikân tasdik ve hükümleri ona göre tatbik olunacaktır. Tasdiknameler, Amerika Birleşik Devletleri Hükûmetine mümkün olduğu kadar çabuk tevdi edilecek, mezkûr Hükûmet her tasdiknamenin tevdiinden diğer bileümle mumzi Devletleri haberdar eyliyecektir.

Andlaşma, Belçika, Kanada, Amerika Birleşik Devletleri, Fransa, Lüksemburg, Holânda ve İngiltere dâhil olmak üzere, mumzi Devletlerin çoğunluğunun tasdiknameleri tevdi olunur olunmaz,

tasdik eden Devletler arasında meriyete girecek ve diğer mumzi Devletler için tasdiknamelerin tevdi günü vacibüttatbik olacaktır.

Madde — 12.

Andlaşma 10 sene meriyette kaldıktan sonra veya muahhar bir tarihte, Taraflar, içlerinden birinin talebi üzerine, milletlerarası barış ve güvenliğin idamesi için Birleşmiş Milletler Andlaşmasına tev-fikan akdedilmiş bulunan gerek mıntakavî, gerek cihanşümül mahiyetteki tertiplerin tekâmülü de dâhil olmak üzere, Kuzey Atlântik bölgesinde o tarihte barışa ve güvenliğe müessir âmilleri nazarı itibara alarak, Andlaşmanın tâdili hususunda yekdiğeriyle istişarede bulunacaklardır.

Madde — 13.

Andlaşma 20 sene meriyette kaldıktan sonra, Taraflardan her biri, Amerika Birleşik Devletleri Hükûmetine feshi ihbar ettiği tarihten bir sene sonra, kendisine taallûku itibariyle Andlaşmaya nihayet verebilecektir. Amerika Birleşik Devletleri Hükûmeti, her fesihnamenin tevdiini diğer Âkidlere bildirecektir.

Madde — 14.

Fransızca ve İngilizce metinleri aynı derecede muteber olan bu Andlaşma, Amerika Birleşik Devletleri Hükûmeti Hazinei Evrakına tevdi edilecektir. Tasdikli suretleri bu Hükümet tarafından diğer mumzi Devletler Hükûmetlerine verilecektir.

Yunanistan ile Türkiye'nin Kuzey Atlântik Andlaşmasına iltihakına mütedair

PROTOKOL

4 Nisan 1949 da Vaşington'da imzalanan Kuzey Atlântik Andlaşmasına Taraf olan Devletler Kuzey Atlantik Bölgesi güvenliğinin, Yunanistan Kırallığı ve Türkiye Cumhuriyetinin işbu Andlaşmaya iltihakiyle artacağına kani bulunmakla, aşağıdaki hususlarda mutabık kalmışlardır :

Madde — 1.

İşbu Protokolün yürürlüğe girmesiyle, Amerika Birleşik Devletleri Hükûmeti, bilûmum Taraflar namına, Yunanistan Kırallığı Hükûmeti ile Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetine, bu Protokolün ikinci maddesiyle muaddel şeklini alacak olan Kuzey Atlântik Andlaşmasına iltihak için bir davetiye gönderecektir. Bunu mütaakıp, Yunanistan Kırallığı ile Türkiye Cumhuriyetinden her biri, iltihak vesikasını Amerika Birleşik Devletleri Hükûmetine tevdi eylemesi tarihinde, Andlaşmanın 10'uncu maddesine tev-fikan, işbu Andlaşmaya Taraf olacaktır.

Madde — 2.

Türkiye Cumhuriyetinin Kuzey Atlantik Andlaşmasına Taraf olması halinde, Andlaşmanın 6'ncı maddesi, Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetinin iltihak vesikasını Amerika Birleşik Devletleri Hükûmetine tevdi eylemesi tarihinden itibaren, aşağıdaki şekilde tadil edilmiş olacaktır :

i) Taraflardan birinin Avrupa veya Kuzey Amerika'daki ülkesine yahut Fransa'nın Cezayir vilâyetlerine, Türkiye Ülkesine, yahut Kuzey Atlântik bölgesinde Seretan Medarının kuzeyinde

olup Taraflardan her hangi birinin hakkı kazasına tâbi bulunan adlara,

ii) Taraflardan her hangi birinin işbu ülkelerde veya bu ülkeler üzerinde yahut Avrupa'nın, Andlaşma yürürlüğe girdiği tarihte, Taraflardan her hangi birinin işgal kuvvetlerinin konaklamış olduğu diğer her hangi bir bölgesinde veya Akdeniz'de yahut Seretan Medarının kuzeyinde kalan Kuzey Atlântik bölgesindeki kuvvetlerine, gemilerine veya uçaklarına .yapılan bir silâhlı tecavüz, Taraflardan birine veya birkaçına karşı yapılmış bir silâhlı tecavüz addedilip 5'inci maddenin tatbikını icabettirecektir.

Madde — 3.

İşbu Protokol Kuzey Atlântik Andlaşmasına Taraf olan devletlerden her birinin kabulünü Amerika Birleşik Devletleri Hükûmetine tebliğ etmesiyle yürürlüğe girecektir. Amerika Birleşik Devletleri Hükûmeti bu tebliğlerden her birinin alındığı tarihi ve işbu Protokolün yürürlüğe girdiği tarihi Kuzey Atlântik Andlaşmasına Taraf olan bilûmum devletlere bildirecektir.

Madde — 4.

Fransızca ve İngilizce metinleri aynı derecede muteber olan işbu Protokol, Amerika Birleşik Devletleri Hükûmeti Hazinei Evrakına tevdi olunacaktır. Mezkûr Hükûmet, Protokolün musad-dak suretlerini Kuzey Atlântik Andlaşmasına Taraf olan diğer bilûmum devletlere verecektir.

Yukarıdaki hükümleri tasdikan, adları aşağıda yazılı murahaslar işbu Protokolü imzalamışlardır.

17 Ekim 1951 de Londara'da tanzim edilmiştir.